

ئهمهريکا و کورد.. دوو هاوکيشه‌ی ناهاوسه‌نگ

گفتوگۆیه‌ک له‌گه‌ڵ سه‌ردار عه‌زیز سه‌باره‌ت به‌کاریه‌ری ستراتیژی نوێی ئهمهريکا له‌سه‌ر کورد

■ ئا: ئاوتنه

چهند رۆژیک له‌مه‌وبه‌ر جۆرج بوش سه‌رۆکی ویلایه‌ته‌ یه‌گرتوو‌ه‌کانی ئهمه‌ریکا له‌وتاریکی تابه‌تا ستراتیجی نوێی ولاته‌کە‌ی له‌عێراقدا راگه‌یاند. ئهم ستراتیجییه‌ی نوێیه‌ی ئهمه‌ریکا چ کاریه‌رییه‌کی له‌سه‌ر کورد ده‌بێت؟ ئاونه‌هه‌تانه‌ی کوردو ئاماژه‌ نه‌کردن به‌گرنگی سێستمی فیدرالی چ په‌یامیک بۆ ئیمه‌ له‌خۆ ده‌گه‌رێت؟ گرنگی ئهمه‌ریکا بۆ کوردو به‌په‌یچه‌وانه‌شه‌وه‌ گرنگی کورد بۆ ئهمه‌ریکا له‌چیدایه‌؟

سه‌ردار عه‌زیز رۆژنامه‌نووسو لێکۆله‌ری په‌یوه‌ندییه‌کانی کوردو ئهمه‌ریکا له‌مباروه‌ بۆ ئاوتنه‌ ده‌دوێت.

ئاوتنه: با سه‌ره‌تای گفتوگۆک هه‌مان به‌وه‌ ده‌ستبێتیه‌کین که‌ کورد له‌کوێی ئهم ستراتیجییه‌ی نوێیه‌ی ئهمه‌ریکا‌دا‌یه‌و ئهو هه‌نگاوه‌کانی له‌م ستراتیجییه‌ی نوێیه‌دا دیاریکراون چ کاریه‌رییه‌کی راسته‌وخۆو ناپۆسته‌وخۆیان له‌سه‌ر کورد ده‌بێت؟

سه‌ردار عه‌زیز: مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی ئهم ستراتیجییه‌ سه‌ره‌که‌وته‌ وه‌ک ئهمه‌ریکا ده‌په‌یوێت. ئهم راپۆرت له‌ بنه‌رته‌ پشتم به‌ راپۆرتیک ده‌به‌ستن که‌ له‌لایه‌ن پارێزه‌ نوێکاره‌وه‌ پێشنيارکرا. ستراتیجیه‌که‌ له‌لایه‌ن فریدریک کینگانه‌وه‌ نوسراوه‌ که‌ لاویکی ته‌مه‌ن ٢٥ ساڵه‌ و پروفیسۆری میژووی سه‌ریازی، به‌به‌شداری ئه‌هانی تریش. فریدریک له‌ گه‌ل رۆبیرتی برابرا له‌ هه‌ره‌ ناسراوترین پارێزه‌ نوێکاران و ده‌میکه‌ له‌ سه‌نته‌ری لێکۆله‌وه‌که‌یان سپێنتر ئۆف ئیته‌پراییز و هه‌روه‌ها گۆشاره‌ ناسراوه‌که‌یان ویکلی ستانده‌رد داوای زیاتر کردنی هێزی سه‌ریازی ئه‌که‌ن. له‌به‌ر زالیبوونی چه‌مکی سه‌ره‌که‌وتن به‌ سه‌ر راپۆرت‌ه‌که‌دا ناوی کورد نه‌هاتوه‌، چونکه‌ له‌ کوردستان هه‌یج کێشه‌یه‌کی سه‌ریازی بۆ ئهمه‌ریکا نه‌ی، و هه‌یژه‌ ئهمه‌ریکه‌کان رۆبیره‌رووی هه‌یج به‌ره‌هه‌رکه‌یه‌ک نه‌بوونه‌ته‌وه‌. سه‌ره‌رای ئهمه‌ راپۆرت‌ه‌که‌ به‌ چه‌ند شێواژیک کاریه‌ری له‌سه‌ر کورد هه‌یه‌. داواکردن بۆ دارشتنی پلانیک که‌ داهاشی سامانی نه‌وت به‌ ده‌ست خۆکه‌می ناوه‌ندیوه‌ بێت و به‌سه‌ر هه‌موو خه‌لکی عێراقدا دابه‌ش بکړت، داواکه‌ بۆ وه‌لام داوه‌ی ئهو ترسه‌ی که‌ له‌ئێ‌و عه‌ریبه‌ سوننه‌دا، له‌ هه‌مانکادا نامه‌یه‌که‌ بۆ کورد که‌ ئه‌وان ناتوانن سه‌ریه‌رشته‌ی داهاشی سامانی نه‌وتی کوردستان بگه‌ن به‌ ته‌ها، یان به‌ لانی که‌م وه‌ک ئه‌وه‌ی خۆیان ده‌یانه‌وێت. (هه‌رحه‌نده‌ ئیستا به‌ نه‌ه‌یج بریاریک له‌ ئارادایه‌ بۆ رێگه‌دان به‌ فرۆشتنی زۆری بیره‌ نه‌وته‌کانی عێراق به‌ کۆمپانیا ئهمه‌ریکه‌کان، ئهم بریاره‌ که‌ تائێستا به‌ ئاشکرا وورد درشتی دیاریه‌، ره‌نگه‌ پلانیک بۆ کورتایی هه‌تانه‌یان به‌ کێشه‌ی نه‌وت به‌ یه‌کجاری، به‌ کورتی عێراق وه‌ک فه‌نزه‌ویلا پێش چا‌فێزی لێبێت، که‌ هه‌شتا له‌ سه‌دی خه‌لکه‌ی له‌ هه‌موو داهاته‌کانی بېه‌شبوون، ئهم بریاره‌ سه‌دی زیاتر هه‌له‌نگه‌رێت.) (هه‌رحه‌نده‌ ئیستا به‌ نه‌ه‌یج ده‌بێت له‌ سه‌ر کورد ئه‌نجام دانی هه‌لپێژاردنه‌ له‌ پانه‌زی کانونی په‌که‌می ئه‌مسال و پاشان پێکه‌یانی لێ‌نه‌یه‌ک بۆ پیاچونه‌وه‌ی ده‌ستور. دیاره‌ پیاچونه‌وه‌ی ده‌ستور دیسانه‌وه‌ بۆ ره‌زانه‌نێکردنی سونه‌کانه‌، تابه‌ت له‌ یواری فیدرالی‌دا، چونکه‌ تائێستا به‌ روونی ده‌سه‌لاتی فیدرال و شیواری فیدرال له‌ ده‌ستوری عێراقدا دیاریه‌. فشارخسته‌ سه‌ر کورد بۆ نارانی هه‌ژ بۆ به‌غدا په‌که‌که‌ له‌ هه‌ره‌ ترسه‌ناکترین لایه‌نه‌کانی ئهم به‌ ناو ستراتیجییه‌. په‌که‌م گوناوه‌ خۆیانی کورد له‌ پیناوی عێراقدا برژێت. دووم ئهم یاریه‌ زمانه‌وانیه‌ که‌ گوايه‌ کورد به‌شێکن له‌ سوپای عێراق، نوکته‌یه‌کی بێتامه‌، چونکه‌ سوپای هه‌یج هه‌ژیک نه‌ی له‌ دنیا، لیاوی هه‌بێت که‌ هه‌موو نه‌ه‌نامه‌کانی سه‌ر په‌یه‌ک ته‌شیک بن. ئیمه‌ ئه‌بی له‌ میژووی خۆمان ئاگاداریین، هه‌ر به‌هه‌مان شێوه‌ کورد له‌ جینۆسایدی ئه‌ره‌مندا به‌شداریبوو، که‌ تا ئیستاش نیشانه‌ی

سه‌ردار عه‌زیز کیته‌؟

خه‌لکی گه‌رمیانم، له‌دایکه‌بووی ساڵی ١٩٧٢م. ماوه‌ی حه‌وت ساڵه‌ له‌شاری کۆری که‌کۆماری ئایرله‌ندای باشور ئه‌زیم. خۆیندکاری دواسالی کۆلیژی به‌رپۆه‌بیردنی حکومه‌تم. له‌گه‌ل خۆیندندا کاری رۆژنامه‌نوسی (به‌زمانی ئینگلیزی و کوردی)و کاری وه‌رگیزان ئه‌که‌م بۆ هه‌ردوو زمانی کوردی و عه‌ره‌بی. هه‌روه‌ها ئه‌ندامی ئینتستیتی کۆمه‌لایه‌تی و ئابوری که‌ ده‌زگایه‌کی ئایرله‌ندیه‌ بۆ لێکۆله‌وه‌ له‌بواره‌ جیاجیاکانی کۆمه‌لگادا. نامه‌ی ئه‌مسالی زانکۆم ده‌ریاره‌ی په‌یوه‌ندی کورد و ئهمه‌ریکایه‌. به‌ هیوام ساڵی داهاشو نامه‌یه‌کی ماسته‌ر له‌ سه‌ر پارێزه‌ره‌نوێکاران و سیاسه‌تی ئهمه‌ریکی له‌ زانکۆی تریینی له‌ دۆیلن بنووسم که‌ جینگام وه‌رگرتوه‌.

هێزێسی سه‌ریازی بۆ چونه‌ ناو ئێران‌ه‌وه‌ ئهمه‌ش له‌قه‌سه‌ی وه‌زیری به‌رگری ئهمه‌ریکا ئاشکرا‌بوو که‌ وتی هه‌یج سه‌ریازی‌نگمان پینانته‌ ناو خاکی ئێران‌ه‌وه‌. پلانی لێدان و لاوازکردنی ئێران چه‌ند پالنه‌ریکی به‌هه‌زێ هه‌یه‌. په‌که‌ دیموکراته‌کان زیاتر له‌ کۆماریه‌کان دۆستی ئیسرائیلین، بۆیه‌ ئه‌وه‌نده‌ دژ به‌ لێدانی ئێران ناوه‌ستن. دوو ئێران به‌ ئاشکرا دژ به‌ ئهمه‌ریکا و ئیسرائیل، به‌شیک زۆری شکستی ئهمه‌ریکا له‌ عێراق هۆکاره‌که‌ی بۆ ئێران ده‌گه‌رێته‌وه‌. سن، ئه‌گه‌ر ئهمه‌ریکا له‌ عێراق ب‌زۆری ئێران ده‌بێت به‌هه‌زترین ولاتی ناوچه‌که‌، به‌تایه‌ت له‌ کاتی‌که‌ ده‌په‌وێت بێته‌ خاوه‌ن هه‌زێ ته‌تۆمی، ئهمه‌ بۆ ئهمه‌ریکا و بۆ به‌رزه‌وه‌ندی ئهمه‌ریکا له‌ ناوچه‌که‌دا زه‌هرمه‌نده‌. له‌ به‌ر ئهم هه‌یانه‌ ئیاده‌ی بۆش زۆر به‌دلنیا‌یه‌وه‌ هه‌زێسی سه‌ریازی ئه‌کاته‌ سه‌ر ئێران پێش ئه‌وه‌ی کاتی حوکمی ته‌واو بێت.

روودای گرتنی دیپلومه‌تات ئێرانیه‌کان له‌ به‌غا و پاشان له‌ هه‌ولێر که‌ له‌ هه‌ردوو رووداوه‌که‌دا په‌یوه‌ندی به‌کورد‌ه‌وه‌ هه‌بوو، له‌ میانه‌ی ئهو پلانه‌دا به‌ بۆ هه‌رشکرده‌ سه‌ر ئێران. لێپرسراوانی کورد به‌ زانیاری ئهمه‌ریکا و به‌ ره‌زانه‌دی ئهمه‌ریکا له‌گه‌ل ئێراندا په‌یوه‌ندیان هه‌یه‌. به‌لام هه‌لسۆکه‌وته‌کانی ئهم دوا‌یه‌ نیشانه‌ی ئه‌وه‌ن که‌ هه‌زێ خاوه‌ن سیاده‌ یان سۆفین له‌ عێراقدا ئهمه‌ریکه‌کانن. ئهمه‌ریکا گه‌ر بیه‌وێت هه‌ر کارێ ئه‌نجامدا که‌ له‌ به‌رزه‌وه‌ندی ئهمه‌ریکا‌دا بێت ئه‌وا دۆست و هاو‌ییمان له‌ به‌ره‌مه‌یدا نه‌ی. بۆشی باوک گوتیه‌کی به‌ناوایگی هه‌یه‌ که‌ ده‌لێت شێوازی ژبانی ئهمه‌ریکا بۆ لێکدان‌ه‌وه‌ و ره‌خه‌گرتن نه‌ی، ئهمه‌ به‌ هه‌مانشێوه‌ بۆ سیاسه‌تی ئهمه‌ریکا راسته‌.

ئهمه‌ریکا به‌ قسه‌ی خۆی هاوته‌ بۆ عێراق بۆ هه‌تانه‌ی دیموکراتیه‌ت، بۆ گۆرانی سێستم و کۆمه‌لگا و ئابوری، ئهمه‌ریکا ده‌توانی ئه‌مانه‌ ئه‌نجامدا چۆکه‌ خاوه‌ن به‌هه‌زترین سوپای دنیا و ده‌وله‌مهندترین ولاتی دنیا، ئهمه‌ریکا به‌ جۆره‌ خه‌تایه‌ هه‌ر هه‌موو تا سه‌ر ئیسقان ئۆریانتالیزه‌، به‌ مانایه‌کی تر خیاتیی که‌سێکه‌ که‌ له‌ ئاستیکه‌ به‌رزدایه‌ ده‌په‌وێت که‌سێکی تر که‌ له‌ئاستیکه‌ زه‌دايه‌ بکاته‌ یارماتیی، بۆیه‌ ریز نه‌گرتن له‌ کورد و هاو‌په‌یامانی و شتی تر له‌م بابه‌ته‌ به‌ هه‌یج جۆرێ مایه‌ی سه‌رسورمان نه‌ی. په‌یوه‌ندی کورد له‌گه‌ل سواریا‌دا په‌یوه‌ندیه‌کی هه‌نده‌ به‌هه‌ز نه‌ی. سواریا ولتیکه‌ که‌ هه‌موو هه‌ولێکی بۆ ئه‌وه‌یه‌ که‌ گوێی لێبگیرێت و رۆمه‌که‌ی به‌یئنه‌وه‌. خه‌می گه‌وره‌ی ئهمه‌ریکا ئێران‌ه‌. سواریا به‌ ئاسانی ده‌توانرێت رۆمه‌که‌ی بگه‌ردرێت به‌لام تا که‌ له‌ته‌راتیف له‌ سواریا‌دا ئیخوان موسلمینه‌، که‌ به‌ دلنیا‌یه‌وه‌ به‌لای ئیاده‌ی ئهمه‌ریکه‌وه‌ ئه‌سه‌د زۆر له‌ ئیخوان موسلمین باشتره‌. له‌ لایه‌کی تره‌وه‌ ئه‌سه‌د ئاماده‌یه‌ هاوکاری بکات ئه‌گه‌ر مه‌ترسی له‌ سه‌ر لایبریت. هه‌یج کاتیک سواریا مایه‌ی مه‌ترسی نه‌بووه‌. سنووری سواریا و ئیسرائیل هه‌م‌هه‌تین و بێئاوه‌ته‌ترین سنوره‌ له‌ ناوچه‌که‌دا هه‌رچه‌نده‌ ئیسرائیل خاکی سواریا‌ی داگیرکردوه‌ له‌ جۆلان.

ئاوتنه: به‌بروای تۆ گرنگی ئهمه‌ریکا بۆ کوردو به‌په‌یچه‌وانه‌شه‌وه‌ گرنگی کورد بۆ پیا‌ده‌کردنی سیاسه‌ته‌کانی ئهمه‌ریکا له‌ ناوچه‌یه‌و له‌جه‌هانی ئه‌مۆدا له‌چیدایه‌؟

سه‌ردار عه‌زیز: ئهمه‌ریکا پێویستی به‌ کورد هه‌یه‌ بۆ گۆران و جیه‌جیکردنی پلانه‌کانی. به‌لام ئهم پێویستی مانای ئه‌وه‌ نه‌ی که‌ ئهمه‌ریکا ئاماده‌یه‌ هه‌یج بۆ کورد بکات. ئهمه‌ریکا ده‌په‌وێت کورد به‌کاربێنێت. مه‌ترسیه‌کی گه‌وره‌ له‌ ئارادایه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ ئیمه‌ وه‌ک نه‌ته‌وه‌یه‌ک له‌ میژوودا زۆر به‌ ئاسانی له‌لایه‌ن هه‌ژه‌ جۆراو‌جۆره‌کان‌ه‌وه‌ بۆ مه‌به‌ستی جۆراو‌جۆر به‌ کاره‌اتوون به‌ئێ ئه‌وه‌ی هه‌یج ده‌ستکه‌وتیکمان به‌ده‌سته‌تانی بێت. بیری‌کردنه‌وه‌ له‌م دیاردیه‌ ته‌زوو به‌ له‌شا ده‌هه‌تێت.

له‌ سه‌ره‌تادا ئهم دیاردیه‌ ئه‌وه‌مان پێته‌لێت که‌ به‌لای هه‌موو هه‌ژه‌کان له

به‌لام بێته‌ مایه‌ی سه‌قامگیری. کێشه‌ی په‌که‌تی خاکی عێراق ئالۆزه‌. به‌ هه‌مان ئاشکرایه‌ که‌ شتیک نه‌ماوه‌ ناوی عێراق بێت. دان پیانه‌تان به‌م راستیه‌ مایه‌ی ئه‌و هه‌موو گوشت و کوشتا‌ریه‌. ئه‌مانی عێراق له‌ هه‌موو ره‌هه‌ندیکی سیاسیی و ئایینی و کۆمه‌لایه‌تیدا به‌ ئاشکرا دیاره‌، به‌لام نه‌وتنی کێشه‌یه‌کی زمانه‌وانیه‌، وه‌ک کێشه‌ی شه‌ری ناوخ‌. بۆ نمونه‌، بۆچی ناتوانرێت سوپای عێراق پیک به‌هه‌زترین، چونکه‌ که‌س نه‌ماوه‌ له‌ عێراقدا خۆی به‌عێراقی بزانت. دیاره‌ له‌ خه‌تایی عه‌ره‌بی سوننه‌دا عێراق ده‌بێت په‌که‌ت‌وو‌بێت چۆکه‌ ئه‌وه‌ ته‌ها رێگایه‌ که‌ ئه‌وان ئه‌توانن تیا‌یا بینه‌ خاوه‌نی هه‌موو شتی. لای شیععه‌ عێراق ده‌بێت په‌که‌ت‌وو‌بێت کاتیک که‌ ئه‌وان حاکی بن، له‌ ناو ئهم عێراقه‌ یه‌گرتوه‌دا ئه‌وان خاوه‌نی فیدرالی خویان بن، به‌ مانایه‌کی تر شیععه‌ حاکی خۆی بێت و هه‌روه‌ها حاکی ئه‌وانی تریش. له‌ ئهمه‌ریکا قسه‌ و باسێکی زۆر له‌ سه‌ر دابه‌شکردنی عێراق هه‌یه‌، به‌ گه‌شتی له‌ ده‌ره‌وه‌ی بازنه‌ی ده‌سه‌لات هه‌روه‌ها له‌ نیو بازنه‌ی ده‌سه‌لاتیشدا به‌ تابه‌ت پلانی سه‌ینه‌تۆر جۆزیف بایدن. دیاره‌ ئهم ستراتیجیه‌ دژ به‌ دابه‌شکردنی عێراقه‌ به‌لام زۆر له‌ ناوگاندا که‌ نه‌ک ستراتیجیه‌ی هه‌یج هه‌ژیک ناتوانی جارێتر عێراق وه‌ک خۆی به‌ره‌م به‌یئنه‌وه‌.

سه‌ردار عه‌زیز: له‌ سه‌ره‌تادا ئه‌گه‌ر ده‌قی ستراتیجیه‌یه‌که‌ بۆ عێراقه‌ بۆچی کورد ناوی نه‌هاتوه‌؟ ئه‌گه‌ر وه‌ک له‌ سه‌ره‌وه‌ وتمان کورد کێشه‌ی نه‌بێ ئه‌وا هه‌یج نه‌بوایه‌ وه‌ک نمونه‌یه‌کی باش یان وه‌ک ده‌ستخۆشیه‌ک ده‌بوو ناوی به‌هاتایه‌. ناونه‌هه‌تانه‌ی ئیمه‌، جیی مه‌ترسیه‌ چونکه‌ به‌ ناونه‌هه‌تانه‌ی ئیمه‌ له‌ بازنه‌ی بیری‌کردنه‌وه‌ ده‌ریاره‌ی عێراق ده‌چینه‌ ده‌ره‌وه‌. به‌هه‌ژیک له‌ هه‌موو پلانیک و ستراتیجیه‌تیکدا ده‌کێته‌ ده‌ره‌وه‌، له‌ ده‌ره‌وه‌ بویمان به‌ هه‌یج جۆرێ مایه‌ی قازانجمان نه‌ی، چونکه‌ هه‌ر چه‌یه‌ک له‌ هه‌ر کۆیه‌کی عێراق ئه‌نجام بدرێت کاریه‌ری له‌ سه‌ر ئیمه‌ ده‌بن، هه‌تا ئیمه‌ به‌شیک بیه‌ن له‌ عێراقی په‌که‌گرتوو!!

ئهمه‌ریکا ده‌وێت عێراق فیدرالی بێت، به‌لام سێستمی فیدرالی جۆری زۆره‌، له‌ سه‌ره‌تادا فیدرالی لای ئهمه‌ریکه‌کان وه‌ک سېسته‌میک سه‌هر بۆ ئه‌کا که‌ بێته‌ رێگر له‌ به‌رده‌م سه‌ره‌له‌دانه‌وه‌ی دیکتاتۆریه‌ته‌ له‌ عێراقدا، وه‌ک ئه‌وه‌ی له‌ ئه‌لمانیا پاش چنگی جیهانی دووم پیاده‌یانکرد، که‌واته‌ سېسته‌میک بوو بۆ ئاینده‌. به‌لام ئیستا هه‌موو شته‌کان گۆراون، ئهمه‌ریکا خه‌می گه‌وره‌ی ئه‌وه‌یه‌ چۆن له‌ ئیستادا سه‌قامگیری به‌ده‌سته‌بێنێت و به‌ زووترین کات بروات. بۆیه‌ فیدرالیته‌ ده‌بێته‌ په‌که‌ک له‌و خالانه‌ی که‌ گۆرانسی به‌سه‌را‌دێت و ئهمه‌ریکا‌ش رازی ده‌بێت به‌ هه‌رچه‌ژیک بێت

که‌مه‌به‌تی و شه‌ره‌زاییه‌ بۆ ئیمه‌. بۆ هه‌مان ئاشکرایه‌ که‌ شیععه‌ ده‌په‌وێت به‌غدا له‌ سوننه‌ پاککاته‌وه‌، و حکومی شیععه‌ له‌ عێراقدا دابه‌زێنێت. ئایا کورد بۆ کێ و له‌ پیناوی چیدا خۆینی برژێت و دوژمنی زیاتری بۆ په‌یدا بێت.

ده‌بوو کورد چاره‌نواری به‌کرایه‌ چونکه‌ ئهم به‌ ناو ستراتیجیه‌ تا سه‌ر ئیسقان فاشیله‌. کێشه‌ی عێراق کێشه‌ی هه‌ز و پلانی سه‌ریازی نه‌ی، کێشه‌ی عه‌قله‌، که‌ له‌وه‌ ئه‌چێ هه‌رگیز نه‌بێت به‌ میوان.

ئاوتنه: به‌بروای تۆ ناونه‌هه‌تانه‌ی کوردو ئاماژه‌ نه‌کردن به‌گرنگی سېسته‌می فیدرالی له‌وتاره‌که‌ی بوشدا له‌ به‌رامبه‌ریشدا پێداگرتنی له‌سه‌ر پێویستی پارێزگاری کردن له‌په‌که‌تی خاکی عێراق چ په‌یامیک بۆ ئیمه‌ له‌خۆده‌گه‌ریت؟

سه‌ردار عه‌زیز: له‌ سه‌ره‌تادا ئه‌گه‌ر ده‌قی ستراتیجیه‌یه‌که‌ بۆ عێراقه‌ بۆچی کورد ناوی نه‌هاتوه‌؟ ئه‌گه‌ر وه‌ک له‌ سه‌ره‌وه‌ وتمان کورد کێشه‌ی نه‌بێ ئه‌وا هه‌یج نه‌بوایه‌ وه‌ک نمونه‌یه‌کی باش یان وه‌ک ده‌ستخۆشیه‌ک ده‌بوو ناوی به‌هاتایه‌. ناونه‌هه‌تانه‌ی ئیمه‌، جیی مه‌ترسیه‌ چونکه‌ به‌ ناونه‌هه‌تانه‌ی ئیمه‌ له‌ بازنه‌ی بیری‌کردنه‌وه‌ ده‌ریاره‌ی عێراق ده‌چینه‌ ده‌ره‌وه‌. به‌هه‌ژیک له‌ هه‌موو پلانیک و ستراتیجیه‌تیکدا ده‌کێته‌ ده‌ره‌وه‌، له‌ ده‌ره‌وه‌ بویمان به‌ هه‌یج جۆرێ مایه‌ی قازانجمان نه‌ی، چونکه‌ هه‌ر چه‌یه‌ک له‌ هه‌ر کۆیه‌کی عێراق ئه‌نجام بدرێت کاریه‌ری له‌ سه‌ر ئیمه‌ ده‌بن، هه‌تا ئیمه‌ به‌شیک بیه‌ن له‌ عێراقی په‌که‌گرتوو!!

ئهمه‌ریکا ده‌وێت عێراق فیدرالی بێت، به‌لام سېسته‌می فیدرالی جۆری زۆره‌، له‌ سه‌ره‌تادا فیدرالی لای ئهمه‌ریکه‌کان وه‌ک سېسته‌میک سه‌هر بۆ ئه‌کا که‌ بێته‌ رێگر له‌ به‌رده‌م سه‌ره‌له‌دانه‌وه‌ی دیکتاتۆریه‌ته‌ له‌ عێراقدا، وه‌ک ئه‌وه‌ی له‌ ئه‌لمانیا پاش چنگی جیهانی دووم پیاده‌یانکرد، که‌واته‌ سېسته‌میک بوو بۆ ئاینده‌. به‌لام ئیستا هه‌موو شته‌کان گۆراون، ئهمه‌ریکا خه‌می گه‌وره‌ی ئه‌وه‌یه‌ چۆن له‌ ئیستادا سه‌قامگیری به‌ده‌سته‌بێنێت و به‌ زووترین کات بروات. بۆیه‌ فیدرالیته‌ ده‌بێته‌ په‌که‌ک له‌و خالانه‌ی که‌ گۆرانسی به‌سه‌را‌دێت و ئهمه‌ریکا‌ش رازی ده‌بێت به‌ هه‌رچه‌ژیک بێت

میژوودا و ئیستاش ئهمه‌ریکا وا باشه‌ که‌ ئیمه‌ هه‌یج به‌ ده‌سته‌نیه‌تین چۆنکه‌ هه‌ر که‌ بوین به‌ خاوه‌ن هه‌ر شتیک ئیتر ئاماده‌ نین له‌ ده‌ستی ده‌ین بۆیه‌ له‌ ئه‌نجامدا به‌ ئاسانی ناچینه‌ ئێ‌و هه‌موو شه‌ره‌کانه‌وه‌. بۆیه‌ مایه‌ی سه‌رسوپان نه‌ی ئه‌گه‌ر ئهمه‌ریکا ته‌ها وه‌ک ده‌سه‌کله‌یه‌ک له‌گه‌ل ئیمه‌دا مامه‌له‌بکات و بیه‌وێت ته‌ها وه‌ک ده‌سه‌کله‌یه‌کیش به‌یئنه‌وه‌.

بۆئه‌وه‌ی ئهم میژووه‌ دووباره‌ نه‌بێته‌وه‌ پێویسته‌ ئیمه‌ بیه‌ینه‌ به‌رامبه‌ر، به‌ مانایه‌تر ئیمه‌ بیه‌ینه‌ خاوه‌ن ئاسنامه‌، داخوازی، پلان، هه‌ز، ئه‌مانه‌ش به‌ دیموکراسیبه‌تکردنی ده‌سه‌لاتی کوردی دێت، به‌ کردنه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتی کوردی دێت، به‌ گۆرانسی ده‌سه‌لاتی کورد دێت بۆ ده‌سه‌لاتی گه‌لێک نه‌ک کۆمه‌لی خه‌لک یان چه‌ند حیزبیک. ئیمه‌ وه‌ک نه‌ته‌وه‌یه‌ک رووتین و هه‌موو لاوازه‌کانمان به‌ده‌ره‌وه‌یه‌. ئه‌گه‌ر سه‌به‌ینی له‌ به‌رزه‌وه‌ندی ئهمه‌ریکا‌دا بێت په‌که‌تی و پارنی به‌شه‌ر بێن دوو سه‌به‌ی ئه‌وان به‌شه‌ر دێن. ئیمه‌ له‌گه‌ل ئهمه‌ریکا، ئهمه‌ریکا له‌گه‌ل ئیمه‌ دوو هاوکێشه‌ن که‌ هاوسه‌نگ نین.

ئاوتنه: که‌واته‌ له‌سایه‌ی ئهم گه‌ژه‌هه‌ی عێراقی رۆژه‌لاتی ناوه‌راستی تیکه‌وتنوه‌ باشترین کاریک که‌ کورد بکات چییه‌؟

سه‌ردار عه‌زیز: کورد ده‌بێت خاوه‌ن ستراتیجیه‌تی خۆی بێت. ئهم ستراتیجیه‌ی ئهمه‌ریکا جگه‌ له‌ پلانیکی سه‌ریازی فاشیل هه‌یجی ترینه‌، به‌لام ده‌بێت ئیمه‌ هه‌رده‌م ئاماده‌بوونی خۆمان به‌سه‌لمێنین، هه‌ژه‌کانمان بۆ به‌رزه‌وه‌ندی خۆمان به‌کاربێنین. خۆمان هه‌نده‌ به‌ لاواز و که‌م و بێده‌سه‌لات ته‌ماشانه‌که‌ین. ده‌بێت ئیمه‌ له‌ گۆرانه‌کان تێبگه‌ین، پشیمان بکه‌وین، له‌ یه‌ک کاتدا به‌ چه‌ند ره‌هه‌ندیگ ئیشت بکه‌ین، که‌ هه‌ندێ جیار ره‌نگه‌ ره‌هه‌ندی ئێ‌و به‌یه‌کیش بن.

سیاسه‌تی کوردی پێویستی به‌ مانیفیستیکه‌. ئیمه‌ توانمان هه‌یه‌ رووداو بخولقێنین، نه‌ک هه‌رده‌م چاره‌نواری ئه‌وه‌بین رووداو رووبدات.

گه‌وره‌ترین قه‌هیران که‌ سیاسه‌تی کوردی تووشی بووه‌ قه‌هیرانیکه‌ی فله‌سه‌فه‌یه‌. ئیمه‌ پێوستمان به‌ کتیییکه‌ بچکۆله‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌ی بۆ خۆمان و بۆ دنیای روون که‌ینه‌وه‌ که‌ خه‌ومان چه‌مان ده‌وێت، چۆن دویا ده‌بینین، خه‌ومان چه‌، ئامانجمان چه‌، ئیمه‌ کێین، بۆچی به‌م شتیه‌یه‌ له‌ گه‌ل دنیادا له‌ په‌یوه‌ندیان. کتیییک وه‌ک میری میکیافیلی، وه‌ک تۆزی چینی، وه‌ک میری میکیافیلی، وه‌ک ده‌وله‌تی جووله‌که‌ی هه‌ژنزل، وه‌ک مانیفیستی ماركسی و ئینجلز، وه‌ک نامه‌ فیدرالیه‌کانی مادسن.

من نازانم ئایا به‌راست تاچه‌ند لێپرسراوانی کورد بوایان به‌ عێراق ماوه‌. له‌ عێراقدا که‌س بپوای که‌س نه‌ی. هه‌موو که‌س به‌ گومان و ترسه‌وه‌ له‌ ئه‌وه‌یتر نه‌هاتوێ، عێراق هه‌یج به‌م‌مایه‌کی پیکه‌وه‌ ژبانی تیا‌نه‌ ماوه‌. هه‌رچه‌زۆر ده‌وله‌تیک له‌ عێراقدا بێته‌ کایه‌وه‌ یان ده‌بێ ده‌وله‌تیک دیکتاتۆری بێت یان ده‌وله‌تیک کارتۆنی، هه‌یج کام له‌و دووانه‌ له‌ به‌رزه‌وه‌ندی کوردان نین.

کێشه‌ی گه‌وره‌ی ئیمه‌ له‌گه‌ل تورکیادا، ره‌هه‌ندیک که‌ ئیمه‌ کاری بۆ ناکه‌ین. تورکیا ته‌نیا هه‌ژیکه‌ که‌ رێگا له‌ سه‌ره‌خۆیی کوردستان ده‌گه‌رێت بۆیه‌ ده‌بێت سیاسه‌تی کوردی قورساییه‌کی زۆر بخاته‌ سه‌ر ئه‌و لایه‌نه‌، چ له‌ ریی ئه‌وروپای په‌که‌گرتوه‌وه‌ یان ئهمه‌ریکا یان راسته‌وخۆ تورکیا خۆی. تورکیا له‌ ساته‌وه‌ختیکه‌ پر له‌ ئازاردا ئه‌ژی، ساته‌وه‌ختی که‌ هه‌موو تراولیکه‌کانی ده‌ره‌وێته‌وه‌، به‌لام نایه‌وێت به‌ ئاسانی لێی ده‌سته‌برداربێت. ئیمه‌ نابێ پشتم به‌ دۆسته‌تایه‌تی ئهمه‌ریکا بیه‌ستین نایئ له‌گه‌لایه‌کین.

له‌ کۆتاییدا ئهم ستراتیجیه‌ هه‌نده‌ی تر ئهمه‌ریکا ته‌ها و لاواز ئه‌کات له‌ عێراقدا. لایردنی هه‌ردوو چه‌نرāl چۆن به‌بی زه‌ید و جۆرج که‌یس نیشانه‌ی ئه‌وه‌ن که‌ هه‌ردوو چه‌نرۆل به‌ ستراتیجیه‌که‌ نارازی بوون و به‌ سه‌رکه‌وتیان نه‌ته‌زانن.

هه‌موو لایه‌ک بۆ ئهم مه‌سه‌له‌یه‌ بزانتن که‌ وه‌زاره‌تی مافی مرۆف هه‌ر ته‌ها بۆ (چاک و چۆنی) سه‌ردانی به‌ندیخانه‌کانی نه‌کردوه‌، به‌لگو به‌رده‌وامیوه‌ له‌ هه‌وله‌کانی خۆی، چونکه‌ مه‌سه‌له‌ی (چاککردنی کۆمه‌لایه‌تی) له‌ پێشه‌وه‌ی کاره‌کانیه‌تی و ده‌رکردنی (بپاری لیبورنی گه‌شتی) یش ئه‌وه‌نده‌ ئاسان نه‌ی به‌ (گه‌سکه‌که‌ی هه‌یاسی خاسی) ئهم نوسه‌ره‌ به‌ریزه‌ وه‌سفیکړ.

په‌ڕه‌به‌رایه‌تی راگه‌یانن
له‌ وه‌زاره‌تی مافی مرۆف

ئه‌نجامدا و هه‌ر سن وه‌زیری (مافی مرۆف و داد و ناوخ‌)ی میواندار کرد و به‌ درێژی باسی له‌ لیپورده‌ و ره‌وشی به‌ندیخانه‌کان کرا و له‌به‌ر زۆشانی ئهم هه‌موو سه‌ردان و کۆبوونه‌وانه‌ له‌م رۆژانه‌دا سه‌رچاره‌یه‌کی باوه‌رپێکراو له‌ لێ‌نه‌ی مافی مرۆفی په‌رله‌مانی کوردستان پیا‌په‌یاگه‌یانن که‌ له‌م رۆژانه‌دا (په‌ڕه‌یه‌کی لیپورنی گه‌شتی – مسان ده‌وانه‌ی سه‌رکۆپایه‌تی حکومه‌تی کوردستانه‌ کێردوه‌ و چاره‌په‌رسی وه‌لامدانه‌وه‌ین...)...

١. که‌واته‌ برای نوسه‌ر... حه‌ز ده‌که‌ین

سه‌ردانی به‌ندیخانه‌کانی کوردستانی کرد و هه‌ر زوو به‌ زوو راپۆرتیکه‌ی له‌سه‌ر وه‌زعی به‌ندیخانه‌کان و زیندانان ئاماده‌ کرد و ده‌وانه‌ی سه‌رووی خۆی کرد و له‌ ناویدا ده‌ستنیشانکردنی ره‌زانه‌دی وه‌زاره‌تی مافی مرۆف له‌ سه‌ر ده‌رچوونی بپاری لیپورنی گه‌شتی و ده‌مانه‌وێت ئه‌و حه‌قیقه‌ته‌ش بلین که‌ وه‌زاره‌ت مه‌سه‌له‌ی لیپورنی گه‌شتی له‌ سه‌ره‌تاه‌وه‌ روژانده‌وه‌. هه‌ر له‌به‌ر گرنگی مه‌سه‌له‌که‌ په‌رله‌مانی کوردستان له‌ رێگی لێ‌نه‌ی مافی مرۆفی په‌رله‌مان کۆبوونه‌وه‌یه‌کی تابه‌تی بۆ ئهم مه‌سه‌له‌یه‌

با‌هه‌تیکان بلأوکردوته‌وه‌ به‌ناوی (لیپورده‌ گه‌شتیه‌که‌ی سه‌رۆکی هه‌رمێ وه‌ک گه‌سکه‌که‌ی هه‌یاسی خاسی لێکردوه‌)...

له‌م باسه‌دا له‌ هه‌ندێ په‌ره‌گرافدا ناوی وه‌زاره‌تی مافی مرۆفی حکومه‌تی هه‌رمی کوردستان ها‌توه‌ که‌ سه‌ردانی زیندانانی کردوه‌ و وه‌ک برای نوسه‌ر ده‌لێ (باشه‌ بۆ چی بوو؟ ئه‌و سه‌ردانانه‌ هه‌ر بۆ ئه‌وه‌یه‌ که‌ به‌ زیندانیه‌کان بلین وه‌زع‌تان چۆنه‌ و ئیشتان نییه‌ خوا‌حافین... دوا‌یش هه‌یجان دیار نه‌بیت ...)...

دیاره‌ وه‌زاره‌تی مافی مرۆف دوا‌ی ئه‌وه‌ی

روونکردنه‌وه‌ی

وه‌زاره‌تی مافی مرۆف

بۆ رۆژنامه‌ی (ئاوتنه‌ی) ئازین

سلوو...

له‌ ژماره‌ (٤٩)ی رۆژی سنیښمه‌ ٢٠٠٦/١٢/١٩ رۆژنامه‌که‌تان له‌ لایه‌ره‌ (٥) دا